

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΙΨΕΝ : ΟΙ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Οι Μνηστήρες του Θρόνου, είναι από τα έργα της πρώτης λεγομένης, ποιητικής περιόδου του Ίψεν, Γραμμένο γύρω από τα 1858—63 με θέμα καθαρά ιστορικό παρμένο από τις έθνικές «σάγες» της Νορβηγίας και της Ισλανδίας, που διακρίνει σ' αυτό την προσπάθεια του συγγραφέα—γεννημένου σε μία ταραγμένη εποχή του ρωμαντικού κινήματος—να δημιουργήσει πέρα από τη στατικά ιστορική μορφοποίηση των ήρώων του, πανανθρώπινους χαρακτήρες. Η υπόθεση στρέφεται γύρω από τη διεκδίκηση του Νορβηγικού θρόνου. Σ' αυτό το έργο του Ίψεν δεν συγκρούεται όπως στα κατοπινά του ο άνθρωπος μέσα στον πόλεμο των ιδεών του, δεν αντικρύζεται στις καθημερινές του σχέσεις. Αργότερα ο ποιητής θα επιχειρήσει να μάς τον παρουσιάσει έτσι. Τραγική Μοίρα ήρωϊκών μορφών το χαρακτηρίζει, δράματα συνειδήσεων, που αν και τόσο μακρινά ή ανθρωπιά τους εξακολουθεί να μάς συνταράζει και σήμερα. Στο έρ-

γο δεσπόζουν τρεις ανδρικές μορφές, τρεις χαρακτήρες απρόσιτοι. Ο Γιάρλ Σκούλε, ο Χάκων Χάκονσον και ο επίσκοπος Νικόλας Άρνεσον.

Ο Γιάρλ Σκούλε είναι ο άμφιβολος κι άτολμος διεκδικητής του θρόνου, ο αντίποδας του Χάκων Χάκονσον. Άμφιβάλλει για τα πάντα, για τον ίδιο του εαυτό, για την ίδια του άμφιβολία. Δεν έχει δύναμη—καθώς λέει—να πηδήξει το χαντάκι, το δράμα του άγγίζει το Σαιξπηρείο δισταγμό του Άμπλετ που γι' αυτόν το «χρώμα της απόφασης το γνήσιο απ' την ώχρη μπο για της σκέψης ξεθωριάζει». Ξέρει πως δεν είναι ο έκλεκτος του θεού για να βασιλέψει στη Νορβηγία και νοιώθοντας αυτή την άδυναμία του φιλόδοξος κι ένστικτώδης υπακούοντας στον «έσσον δαίμονα» χρησιμοποιεί κάθε μέσο για να πάρει το θρόνο ενώ καταλαβαίνει πόσο αξίζει να είναι γεννημένος τέτοιος. Τραγικός και μεγαλειώδης στις δραματικές ψυχικές συγ-
(Συνέχεια στην 2 σελίδα)

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Συνέχεια ἀπ' τῆ 1η σελίδα)

κρούσεις, ἀνίκανος νὰ πιστέψει δὲν διστάζει νὰ υἱοθετήσῃ μ' ἃ πελπίσια τοῦ Χάκωνα τὴν ἰδέα γιὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ λαοῦ τῆς Νορβηγίας ἐνῶ κατὰ βάθος γνωρίζει πῶς ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἐκλεκτός τοῦ θεοῦ. Αὐτρωμένος στὸ τέλος, ἄθλιος Δὸν Κιχώτης, γυρνάει στὸ μοναστήρι ἀφοῦ τὸν ἔχουν ἐγκαταλείψει ὄλοι καὶ προσφέρεται στὸ ἐξαγριωμένο πλῆθος γιὰτὶ μέσα του δὲν ὑπάρχει παρά μιὰ μονάχα ἐπιταγή. Νὰ προσφερθεῖ γιὰ τὸ καλὸ τῶν ἄλλων, γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἴδιας του ψυχῆς.

Ὁ Χάκων Χάκονσον εἶναι ὁ ἀντίποδός του. Θαρραλέος καὶ ἀποφασιστικός, προχωρεῖ μὲ πίστη καὶ αὐτοπεποίθησιν ὑψωμένος πάνω ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Ξέρει πῶς αὐτός εἶναι ὁ ἐκλεκτός τοῦ θεοῦ. Γιατὶ βλέπει πέρα ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ δραματίζεται μὲ καλωσύνη καὶ διαύγεια πνεύματος.

Ὁ Νικόλας Ἀντερσον εἶναι ὁ σατανικός ἐπίσκοπος ποὺ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του ὑποσκάπτοντας τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων. Ὁ γεννημένος δειλὸς ποὺ ξέρει πῶς ἡ ψυχὴ εἶναι τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων καὶ γι' αὐτὸ θέλει στὶς ὑστατες στιγμὲς του νὰ παραμείνῃ μιὰ ἀεικίνητη μηχανή, ἕνα *perpetuum mobile* μέσα στὸ χρόνο ποὺ ἐξαιτίας του ἡ ἀμβολία θὰ ριζώνει στὶς καρδιὰς τῶν ἄλλων. Δὲ μπόρεσε ποτὲ του νὰ εἶναι εὐτυχισμένος. Ὁμῶς θὰ καταστρέφῃ τὴν εὐτυχία τῶν δυνατῶν μὲ τὰ καταχθόνια μέσα του.

Τώρα ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν πρέπει νὰ ἐκφράσω τὸ θαυμασμό μου γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ κ. Κατσέλη καὶ τῶν ἠθοποιῶν. Φάνηκε ὀλοκάθαρη ἔτσι ὅπως τὴ σήκωσαν στοὺς ὤμους τους γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἱπενικού αὐτοῦ ἀριστουργήματος. Ἐμαθα πῶς ὁ κ. Κατσέλης διάβαζε πολλὰ χρόνια τὸ ἔργο τοῦτο.

Θαυματούργησε. Κατόρθωσε καὶ ἀνέβασε μιὰν ὀλάκερη ἔποχὴ πάνω στὴ σκηνὴ ἀνάσυρμένη ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων. Καὶ μᾶς μετὰδωσε τὴν ἀτμόσφαιρά της. Κίνησε μὲ πλαστικότητα τὸ τόσο μεγάλο ἀριθμὸ τῶν ἠθοποιῶν, ἔφερε σὲ ἀναλογία τὶς δραματικὰ καταστάσεις καὶ ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις χωρὶς νὰ ζημιωθοῦν μετὰξὺ τους. Ὁ κ. Καροῦσος ἦταν περίφημος στὸ ρόλο τοῦ Γιάρλ. Σκοῦλε, ἐξὸν ἀπὸ μερικὰ σημεῖα ποὺ παρασυρμένος ἀπὸ τὸ συναίσθημα δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ὑποτάξῃ σὲ καθαρὰ ἐσωτερικὰ στοιχεῖα καὶ ἔτσι ἔφτανε στὸ σημεῖο τῆς ὑπερβολῆς, χρησιμοποιῶντας μέσα ἐξωτερικὰ. Ἡ σκηνὴ τῆς ἐπιστροφῆς στὸ μοναστήρι χαρακτηριστικὴ τῆς κατανόησιν τοῦ ρόλου του. Ὁ κ. Κωτσόπουλος στάθηκε ἀντάξιος τῆς ἴσιας σχεδὸν γραμμῆς τοῦ ρόλου του ἔστω καὶ μέσα στὸ στόμφο του. Ὁ Παρασκευᾶς, ἕνας ἀληθινὸς Ἄρνεσον (ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ἡ ὑπερβολικὰ ἀντιπαθητικὴ φωνὴ ζημιώνει τὸν ἐκτελεστή). Ν' ἀναφέρουμε πρέπει τὴ σεβαστὴ κ. Ἀλκαίου ἔστω καὶ στὸ ρόλο τῆς μητέρας.

Οἱ ὑπόλοιποι ρόλοι ἀποδόθηκαν μὲ κατανόησιν καὶ συνέπειαν.

Τὰ σκηνικὰ ὅπως πάντα ἐπιβλητικὰ, ὁ φωτισμὸς ἀψογος, τὰ ἡχητικὰ μηχανήματα τέλεια, τοποθέτησιν συνόλου ἀρμονισμένη πάνω σκηνή.

Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο μᾶς χάρισε μιὰ σπάνια αἰσθητικὴ ἀπόλαυση.

ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΓΙΑΣ